

Samuel Reshevsky toerde rond als wonderkind

Vorige week lieten we hier het kindsterretje Jutta Hempel zien, het Duitse meisje dat al op haar zesde simultaans gaf. Vandaag als vervolg daarop: wonderkind Samuel Reshevsky.

Samuel Reshevsky werd geboren in 1911 in Ozorków in Polen. Hij leerde schaken toen hij vier jaar was. Hij gaf net als Jutta Hempel al heel jong simultaans. Het verschil met Jutta Hempel is dat Reshevsky doorging in het schaken en de wereldtop bereikte. Zijn schaakcarrière omvatte uiteindelijk bijna 75 jaar. Hij speelde tegen een reeks wereldkampioenen, van Lasker, Botvinnik en Smyslov tot Euwe en Fischer. Hij was een natuurtaent. Hij nam het spel in zich op door toe te kijken als zijn vader speelde. Hij is waarschijnlijk een van de weinige schakers, misschien wel de enige, die als achtjarige al optrad 'als wonderkind'. Hij had nooit een studie van het spel gemaakt, nooit schaakles gehad of openingen bestudeerd.

Wonderkind Samuel Reshevsky trok overal veel bekijks.

Hij kon zingen, fietsen en schaken, maar wist niet hoe en waarom. Toen hij vier jaar was, speelde hij al zo goed dat hij de meeste spelers in zijn woonplaats versloeg. Op zijn

zesde had hij al met veel Poolse meesters gespeeld in Lodz en Warschau, grootmeester Akiba Rubinstein inbegrepen, en verwierf een reputatie door simultaanséances te

geven in de grote steden van Polen. Op zijn achtste toog hij naar het buitenland. Begeleid door zijn ouders reisde hij de hoofdsteden van Europa af en gaf voorstellingen

in Berlijn, Wenen, Parijs, Londen en andere grote steden. Het was wat je kunt noemen een 'loopbaan als wonderkind'. Vervolgens 'veroverde' hij de Verenigde Staten. Daar besloot de familie zich overigens definitief te vestigen. In New York mocht hij bijvoorbeeld een simultaan geven tegen twintig man van de West Point United States Military Academy. Hij won 19 partijen en speelde een remise. Hij toerde ongeveer twee jaar door Amerika, tot eind 1922.

Dit was de eerste aflevering over Samuel Reshevsky. Volgende week aflevering 2.

Reacties en inzendingen: Frank Clevers, e-mail f.clevers@mgl.nl

Optredens in theaters en warenhuizen

In het boek 'Zo schaakt Reshevsky', een vertaling van 'Reshevsky on chess' uit 1948, schrijft Samuel Reshevsky over zijn tournee als schaakwonderkind door Europa in Amerika.

Citaat uit het boek: 'We reisden helemaal naar de westkust en terug, terwijl we talloze malen grote en kleinere steden aandeden. Ik gaf simultaanséances in schaakclubs, openbare gelegenheden, theaters en warenhuizen. In een warenhuis in Philadelphia kwamen meer dan drieduizend mensen de vertoning bijwonen'. In het boek beschrijft hij ook hoe het voelde om als kind rond te reizen als 'schaakwonder'. 'Beroemd zijn op achtjarige leeftijd is een twijfelachtig genoeg', schrijft hij, 'dit was mijn levenslot. Ik was een 'schaakwonder' en vanaf de tijd dat ik mijn geboorteland Polen verliet, bestond mijn jeugd uit een aaneenschakeling van vertoningen in het openbaar door geheel Europa en Amerika. Grote me-

Schaakwonderkind Samuel Reshevsky trok volle zalen.

nigten kwamen mij overal zien spelen. Gedurende vier jaar stond ik in het middelpunt van de belangstel-

ling. De mensen gaapten me aan, duwden me, probeerden mij te omhelzen, ze stelden me vragen. Pro-

fessoren namen de maat van mijn schedel en psychoanalyseerden me.' Samuel Reshevsky kan niet

verklaren waarom hij als klein kind al zo goed kon schaken. Citaat uit het boek: 'Mijn voorstellingen waren het onderwerp van vele bespiegelingen. Iedereen was nieuwsgierig te weten hoe een achtjarige jongen door de ouderdom grijs geworden spelers kon verslaan. Voortdurend vielen de mensen me lastig om een verklaring. Ik kon toen geen antwoord geven en kan dit nu nog niet. Het schaken was voor mij een even natuurlijke functie als ademen. Het vergde geen bewuste inspanning. De juiste zetten in een partij kwamen spontaan voor de dag. Als ge beseft, hoe moeilijk het u zou vallen een verklaring te geven van de ademhaling, dan zult u een flauw vermoeden hebben van mijn dilemma, hoe mijn schaakbekwaamheid uit te leggen'.

Dit was de tweede aflevering in een serie over Reshevsky. Inzendingen en reacties: Frank Clevers, e-mail f.clevers@mgl.nl

Reshevsky ging pas op z'n 12e naar school

In oktober 1922 kwam Samuel Reshevsky in de recordboeken als jongste speler ooit die in een toernooi van een meester won.

Het slachtoffer was de beroemde meester Janowski. Na 1924 verdween Reshevsky een tijdje uit de schaakwereld. Zijn loopbaan als 'schaakwonder' eindigde. Een gewone opvoeding had hij niet gehad. Hij had Engels leren spreken, maar verder... hij had alleen maar geschaakt. Op 12-jarige leeftijd ging hij voor het eerst naar school. Hij haalde zijn leeftijdgenoten snel in. In 1933 studeerde hij in Chicago af als accountant. In 1935 stortte hij zich weer op het internationale schaak. Hij bestudeerde nu ook voor het eerst de openingstheorieën. Hij boekte grote successen in belangrijke toernooien. In 1936 bracht hij Lasker (wereldkampioen 1894-1921) diens snelste nederlaag ooit toe. In 1938 mocht hij meedoen aan het AVRO-toernooi, waarvoor de acht beste spelers van dat moment waren uitgenodigd. De eindstand: Keres en Fine 8½, Botwinnik 7½, Reshevsky, Euwe en Aljechin 7, Capablanca 6, Flohr 4½. Aljechin was toen regerend we-

reldkampioen, Euwe en Capablanca waren het eerder al geweest, Botwinnik zou het nog worden. In 1944 besloot Reshevsky niet langer als beroepsschaker door het le-

ven te gaan. Hij richtte een accountantskantoor op en deed het schaken er nog slechts 'bij'. Dat betekende niettemin dat hij nog jarenlang een topspeler bleef. Zijn belangrijkste toernooi kwam zelfs nog. In 1948 werd een vijfkamp gespeeld om de officiële wereldtitel. Zijn opponenten waren Botwinnik, Smyslov, Keres en Euwe. Botwinnik won met 14 punten uit 20 par-

tijen, ruim voor Smyslov (11), Reshevsky en Keres (10½) en Euwe (4). Tot wereldkampioen heeft het wonderkind Reshevsky het dus niet gebracht, maar hij bleef tot aan zijn dood in 1992 een sterk schaker. In totaal werd hij zeven maal kampioen van Amerika, de eerste keer in 1936, de laatste keer in 1970. Wie Reshevsky zegt, zegt 'matige opening', ijzersterk positieospel,

Samuel Reshevsky trok wereldwijd belangstelling als schaakwonderkind.

goed combinatievermogen en... tijdnoed. Er ging bijna geen partij voorbij of hij moest aan het eind tegen de klok vechten en vele zetten in weinige minuten afraffelen. Zelf vond hij dat nooit zo'n probleem. Door het lange nadenken in de voorafgaande fase, had hij de stelling zo goed begrepen, dat het niet meer moeilijk was om de juiste zetten te vinden. Reshevsky was overigens een orthodox jood en weigerde daarom op sabbat te schaken. Dat was voor tegenstanders en organisatoren wel eens lastig, maar dat deerde hem niet.

Dit was de derde aflevering in een serie over Reshevsky. Inzendingen en reacties: Frank Clevers, e-mail f.clevers@mgl.nl

De andere kant van Samuel Reshevsky

Samuel Reshevsky hebben we in de eerste drie afleveringen van deze serie beschreven als schaakwonderkind en wereldtopspeler. Maar hij had ook een andere kant...

Reshevsky (1911-1992) was een zeldzaam natuurta-
lent, maar was bepaald
geen toonbeeld van sportiviteit. In het bondsblad van de KNSB, *Schakend Nederland*, uitgave mei 1992, lezen we een artikel van de hand van hoofdredacteur Minze bij de Weg bij gelegenheid van het overlijden van de kleurrijke grootmeester. Hij citeert daarin de Nederlandse grootmeester John van der Wiel, die ooit over Reshevsky schreef: 'De meest onsportieve grootmeester die ik ken. Hij maakt allerlei geluiden, maar alleen als de tegenstander aan zet is.'
Er zijn meerdere voorbeelden van het afkeurenswaardige gedrag van Reshevsky. Een incident uit 1942 is de hele wereld overgegaan en is hoogst zeldzaam. Het deed zich voor in New York, tijdens het kampioenschap van Amerika. Samuel Reshevsky speelde tegen Arnold Denker en was weer eens in tijdnood gekomen, een kwaal die vaker opspeelde, want het kwam nog

al eens voor dat hij veel tijd gebruikte voor de eerste vijftien à twintig zetten en dan halsbrekende toeren moest uithalen voor het restant. Vaak ging dat goed. Want door veel tijd te besteden aan de opening en het middenspel, begreep hij de stelling volkomen en had daarna weinig moeite om de beste voortzetting te vinden. Maar in zijn partij tegen Denker ging het

Diagram 1

fout. Hij ging door de vlag. Daarna gebeurde iets merkwaardigs. De scheidsrechter, L. Walter Stephens, stond op dat moment achter de schaakklok en kon dus niet zien of de spelers de tijdcontrole gehaald hadden. Hij pakte de schaakklok en keek, zag dat een van de spelers door de vlag was gegaan en zette de klok terug. Echter... hij zette de klok anders neer. Zet je de klok aan de andere kant van het bord, dan krijgt de witspeler ineens de tijd die de zwartspeler heeft gebruikt en andersom, ofwel, Reshevsky kreeg de tijd die voor Denker resteerde en andersom. Reshevsky was door de klok gegaan... en

Diagram 2

dus... door het verplaatsen van de klok zou niet hij, maar Denker dat zijn overkomen. De scheidsrechter zag dat de vlag was gevallen, de vlag, dacht hij, van Denker, en verklaarde de partij voor Denker verloren. Verschillende getuigen attenderden L. Walter Stephens erop dat het niet de vlag van Denker was maar die van Reshevsky die gevallen was. Ze wezen hem erop dat hij de schaakklok had omgedraaid. De scheidsrechter bleef echter bij zijn beslissing. Een scheidsrechter die eenmaal een doelpunt heeft afgekeurd, zal die beslissing niet gauw herroepen... Reshevsky vond het prima zo. Hij maakte zich ervan af met: 'It's not my decision.' Maar schaken, dat kon hij, Samuel Reshevsky. Een grote belofte als kind. En hij maakte het waar en bereikte de wereldtop. Tot slot een partij van hem uit 1936 tegen Lasker (wereldkampioen van 1894 tot 1921).

Lasker - Reshevsky

1.d4 d5 2.c4 dxc4 3.Pf3 Pf6 4.e3 e6 5.Lxc4 c5 6.Pc3 a6 7.o-o b5 8.Ld3 cxd4 9.exd4 Lb7 10.Lg5 Le7 11.De2 o-o 12.Tad1 Pbd7 13.Pe5 Pd5 14.Lc1 Pxc3 15.bxc3 Pf6 16.a4 Dd5 17.Pf3 Tfc8! (op het zwakke punt van wit gericht)

ZIE DIAGRAM 1
18.Lb2 (een ongelukkig veld voor de loper; deze zet kan alleen verklaard worden door wits hardnekkige hoop om c4 te kunnen spelen) 18...Pe4! 19.Tc1 Pg5! (dit is beslissend)
ZIE DIAGRAM 2
20.axb5 axb5 21.Lxb5? (dit verliest regelrecht maar wit had eigenlijk al geen goede zetten meer) 21...Pxf3+ 22.gxf3 Dg5+ (o-1) en wit geeft op, want na 23.Kh1 Dh5 gaat de witte dame verloren.

Dit was de vierde en laatste aflevering in een serie over Reshevsky. Inzendingen en reacties: Frank Clevers, e-mail f.clevers@mg.nl